

Երևան, Վարշավա, Տիրանա մայրաքաղաքների համագործակցությունը վտանգավոր թափոնների կառավարման ընդհանուր մարտահրավերների շուրջ

Ծրագիրը համաֆինանսավորվում է Եվրոպական միության կողմից

Երևանի քաղաքապետարանի կողմից 2020-2021թթ.

թափոնների տեսակավորման և վերամշակման

ծրագրի գնահատում

Հուլիս 2022թ.

Հեղինակներ՝

Ռոբերտ Գիրեյկո, ծրագրի այլ աշխատակիցներ

Տվյալ նյութը պատրաստվել է Եվրոպական միության ֆինանսական աջակցությամբ: Դրա բովանդակության վերաբերյալ բացառապես պատասխանատվություն է կրում «Երևան, Վարշավա, Տիրանա մայրաքաղաքների համագործակցությունը վտանգավոր թափոնների կառավարման ընդհանուր մարտահրավերների շուրջ» ծրագրի թիմը և պարտադիր չէ, որ արտահայտի Եվրոպական միության տեսակետը:

ԵՄ-ի կողմից դրամաշնորհի ստացած «Երևան, Վարշավա, Տիրանա մայրաքաղաքների համագործակցությունը վտանգավոր թափոնների կառավարման ընդհանուր մարտահրավերների շուրջ» ծրագիրը աշխատանքային տերմիններով օգտագործվում է «ՎԹԿ ծրագիր» հապավումով:

Ներածություն

Գնահատումը պատրաստվել է 2022 թվականի հուլիսին՝ տրամադրելու հիմնական տեղեկատվություն, դիտարկումներ և առաջարկություններ՝ կապված թափոնների տարանջատման և վերամշակման ծրագրի հետ, որը ներդրվել է Երևանի քաղաքապետարանի կողմից 2020թ.-ին: Սույն գնահատման հաշվետվությունը կազմվել է Երևանի քաղաքապետարանի կանաչապատման ընկերության կողմից՝ (ՀՈԱԿ) 2020-2021թթ. համար:

Սույն զեկույցում ներկայացված ցանկացած դիտարկում և առաջարկություն մշակվել է ՎԹԿ ծրագրի թիմի կողմից և պարտադիր չէ, որ ներկայացնի Երևանի քաղաքապետարանի կամ Եվրոպական միության պաշտոնական տեսակետները:

Հիմնական բացահայտումներ

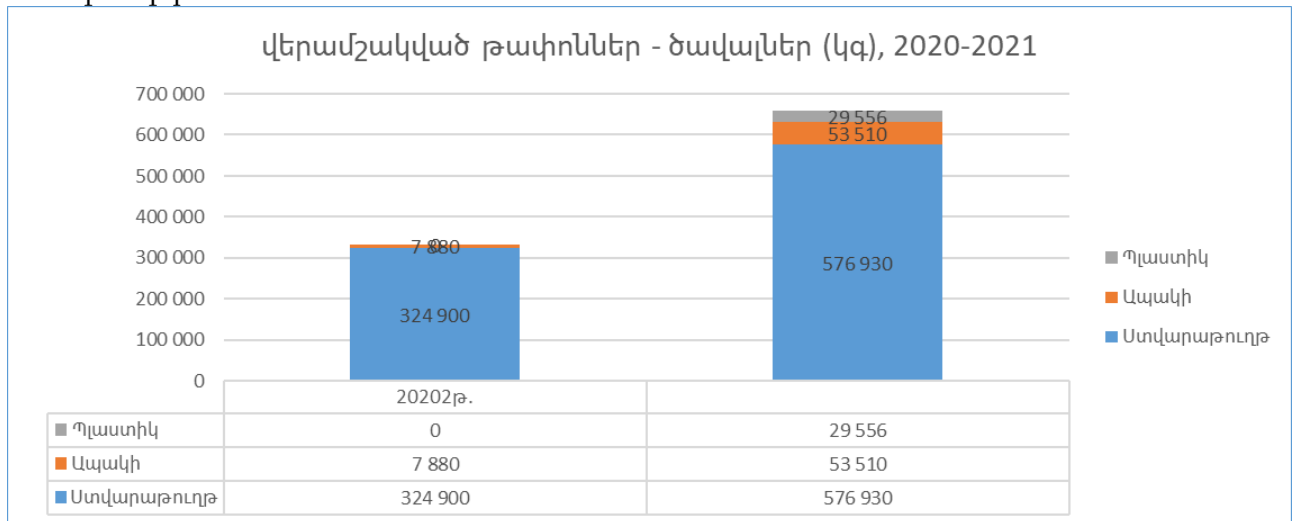
1. Վերամշակված թափոնների ծավալները և արժեքները

Վերամշակված թափոնների կատեգորիաներն են՝ սովարաթողթ/թուղթ, ապակի և պլաստիկ (պլաստիկը վերամշակողներին վաճառվում է 2021 թվականի հունվարից):

Վերամշակման թափոնների ծավալների և արժեքների առումով արվել են հետևյալ դիտարկումները.

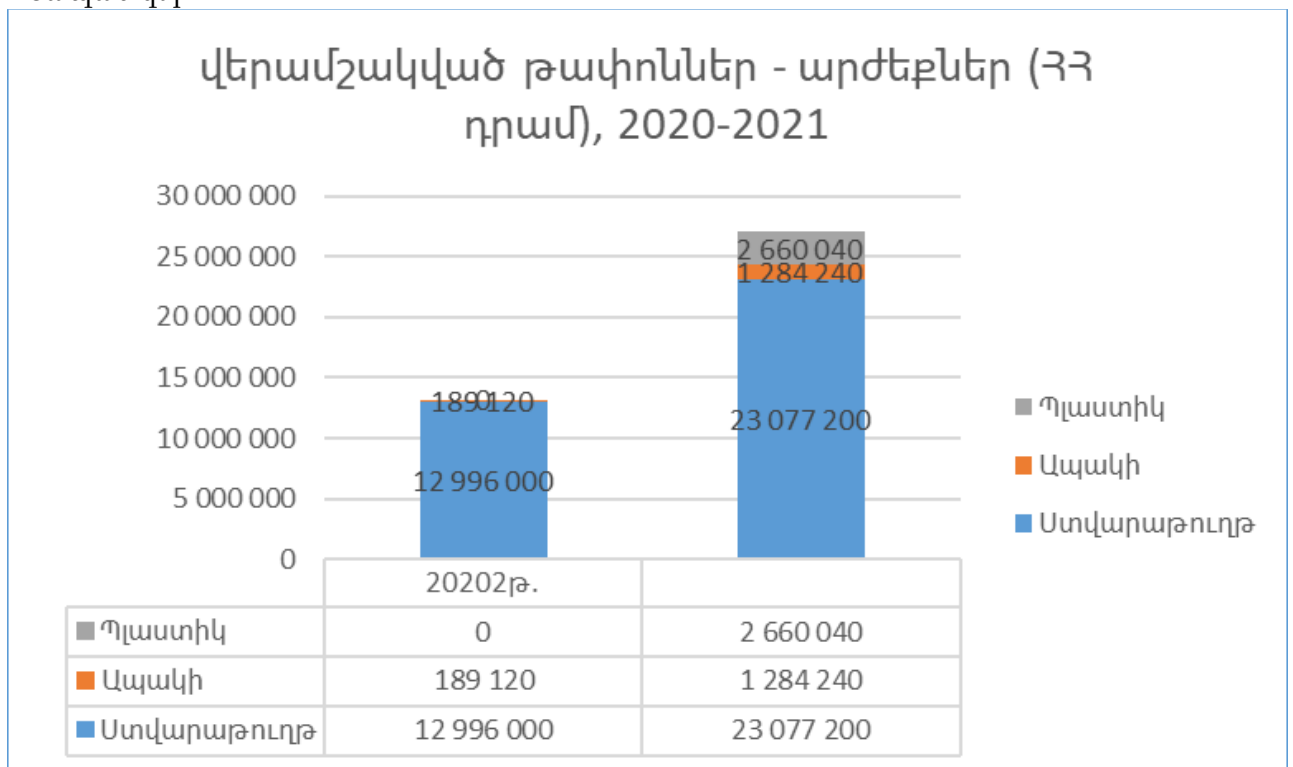
- 2020 թվականին մոտ 333 տոննա տրվել է վերամշակման՝ 2021 թվականին հասնելով 660 տոննայի, ընդ որում ընդհանուր ծավալի 87%-ը բաղկացած է սովարաթղթից, 8%-ը՝ ապակուց և 5%-ը՝ պլաստիկից (2021 թ.):
- 2021 և 2020 թվականներին միջև ծավալների ընդհանուր աճը (100%) կազմել է 198%, սովարաթղթի համար՝ 178% և ապակու համար՝ 678%: Քանի որ պլաստիկի թափոնները հավաքվել են միայն 2021 թվականին, տարեկան աճ չի գրանցվել, սակայն 2021 թվականի հունվարից դեկտեմբեր ընկած ժամանակահատվածում աճը կազմել է 206%:
- Վերամշակված սովարաթղթի ծավալներն աստիճանաբար աճել են ժամանակի ընթացքում, և բարձր մակարդակները պահպանվել են 2021 թվականի երկրորդ կիսամյակի ընթացքում: Վերամշակված ապակու ծավալներն աճել են մինչև 2021 թվականի մարտը, այնուհետև մինչև 2021 թվականի վերջը անհավասարաչափ նվազել են՝ այս միտման հիմնական պատճառը լինելով՝ բացակայող աղբամանները, որոնք հնարավոր է գողացվել են մասնավոր օգտագործման համար (աղբամանները փոքր չափի էին, հարմար տնային կամ փոքր կոմերցիոն օգտագործման համար): Վերամշակված պլաստիկի ծավալները աստիճանաբար, բայց անհավասար աճել են ողջ 2021 թվականի ընթացքում:
- Նմանապես, վերամշակելի թափոնների վաճառքից եկամուտները զգալիորեն աճել են 2020 (100%) և 2021 թվականների համեմատությամբ. սովարաթղթի համար՝ 178%, ապակու համար՝ 679%, և 205% ընդհանուր առմամբ: 2021 թվականին ընդհանուր եկամուտը հասել է 27 մլն դրամի:

Գծապատկեր 1

Աղբյուրը՝ Սեփական մշակում՝ «Կանաչապատում և շրջակա միջավայրի պահպանություն» (ՀՈԱԿ) (Երևանի քաղաքապետարան) կողմից տրամադրված տվյալների հիման վրա

Գծապատկեր 2

Աղբյուրը՝ Սեփական մշակում՝ «Կանաչապատում և շրջակա միջավայրի պահպանություն» (ՀՈԱԿ) (Երևանի քաղաքապետարան) կողմից տրամադրված տվյալների հիման վրա

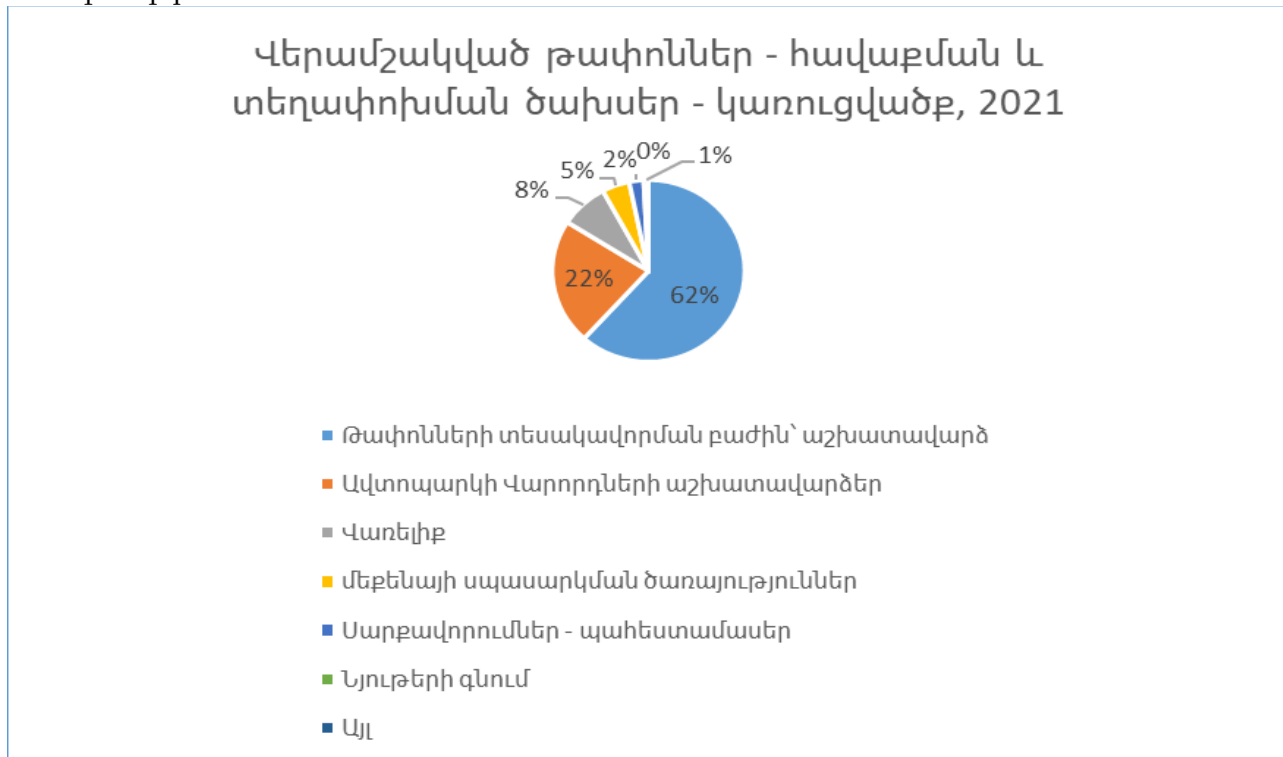
2. Վերամշակված թափոնների հավաքման և տեղափոխման ծախսեր

Թափոնների տեսակավորման և վերամշակման ծրագիրը պահանջում էր որոշակի գործառնական ծախսեր և ներդրումներ: Վերջիններս այս գնահատման առարկա չեն եղել:

Ինչ վերաբերում է գործառնական ծախսերին, ապա հիմնական տարրերը Երևանի քաղաքապետարանի «Կանաչապատում» ընկերության թափոնների տեսակավորման բաժնի տեխնիկական անձնակազմի և ավտոպարկի վարորդների աշխատավարձերն են, որին հաջորդում են վառելիքի, մեքենաների սպասարկման ծառայությունների, պահեստամասերի և այլ նյութերի ծախսերը: Ծրագրի գործառնական ծախսերի հետ կապված արվել են հետևյալ դիտարկումները.

- Ծախսերն ավելացել են 2020 և 2021 թվականների միջև՝ թափոնների տեսակավորման և վերամշակման ծրագրի ընդլայնման արդյունքում (ավելի շատ թափոնների տեսակներ, ավելի մեծ ծավալներ)՝ 2021 թվականին կազմելով մոտ 106 միլիոն դրամ, ամսական միջինը մոտ 9 միլիոն դրամ: 2021 թվականին ընդհանուր ծախսերը կազմել են 2020 թվականի ցուցանիշի 151%-ը: Անվանական արտահայտությամբ և տոկոսային հարաբերությամբ՝ համեմատաբար բարձր աճ է գրանցվել ավտոպարկի վարորդների աշխատավարձերի համար, որոնք կրկնապատկվել են 2020 և 2021 թվականների միջև:
- 2021 թվականին ծախսերի կառուցվածքը տարբերվել է 2020 թվականից և ունեցել է աշխատավարձերի ավելի ցածր տեսակարար կշիռ (ընդհանուրի 84%-ը, տեխնիկական անձնակազմի աշխատավարձի 62%-ը և ավտոպարկի վարորդների՝ համապատասխանաբար 22%-ը):

Գծապատկեր 3

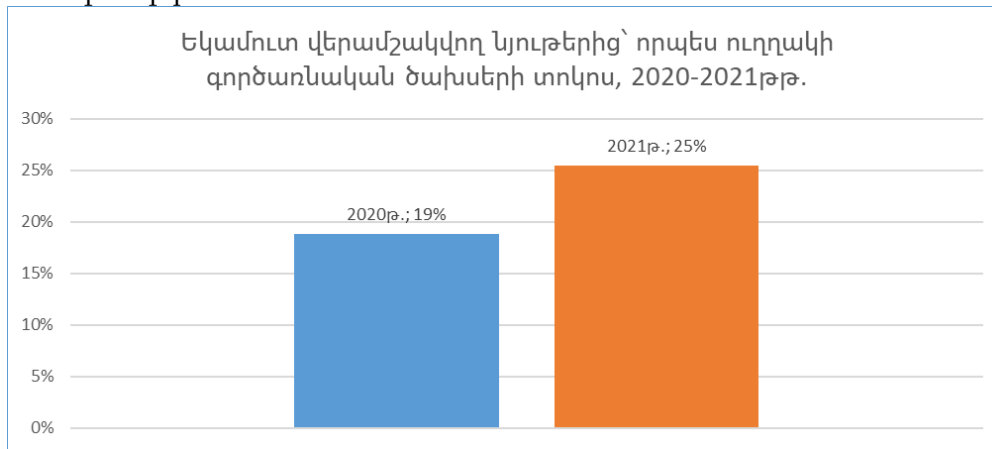
Աղբյուրը՝ Սեփական մշակում՝ «Կանաչապատում և շրջակա միջավայրի պահպանություն» (ՀՈԱԿ) (Երևանի քաղաքապետարան) կողմից տրամադրված տվյալների հիման վրա

3. Գործառնական կայունություն

Գործառնական ֆինանսական արդյունքների առումով՝ թափոնների տարանջատման և վերամշակման ծրագրի կողմից ստացված եկամուտները՝ համեմատած գործառնական ծախսերի հետ, 2020 թվականին կազմել են 19%, իսկ 2021 թվականին՝ 25%:

Այս պահին ծրագիրը ֆինանսական առումով դեռ կայուն չի համարվում, սակայն իրավիճակը զգալի բարելավվել է՝ 2020-2021 թվականներին վերամշակված թափոնների ծավալների ավելացմամբ:

Գծապատկեր 4

Աղբյուրը՝ Սեփական մշակում՝ «Կանաչապատում և շրջակա միջավայրի պահպանություն» (ՀՈԱԿ) (Երևանի քաղաքապետարան) կողմից տրամադրված տվյալների հիման վրա

Առաջարկություններ

Երևանի քաղաքապետարանի կողմից Թափոնների տարանջատման և վերամշակման ծրագրի վերաբերյալ տրվել են հետևյալ առաջարկությունները, որոնք ունեն ինչպես գործառնական, այնպես էլ ռազմավարական նշանակություն.

Գործողություններ.

1. Բարձրացնելով վերամշակված թափոնների ծավալները և, հետևաբար, արժեքները՝ Թափոնների տարանջատման և վերամշակման ծրագիրը կարող է գործառնական տեսանկյունից կայուն դառնալ: Պահպանելով եկամտի և գործառնական ծախսերի միջև առկա հարաբերությունների աճը՝ գնահատվում է, որ լիարժեք գործառնական կայունության հասնելու համար վերամշակված թափոնների ծավալը 2021 թվականին պետք է աճի 660 տոննայից մինչև 21,120 տոննա: Սա նշանակում է մոտ 32 անգամ աճ: Հաշվի առնելով, որ 2021 թվականին Երևանի համար տարեկան թափոնների արտադրությունը կազմել է մոտավորապես 373 կգ մեկ շնչի հաշվով, և ընդհանուր առմամբ՝ 413,100 տոննա՝ ծրագիրը գործառնական կայունության կհասնի այն դեպքում, երբ ընդհանուր քաղաքային թափոնների

միայն 5%-ից մի փոքր ավելին ենթակա լինի վերամշակման: Ակնկալվում է, որ քաղաքային թափոնների ավելի քան 5%-ի վերամշակումը Երեվանում Թափոնների տարանջատման եվ վերամշակման ծրագրի գործունեությունը կդարձնի ֆինանսապես կայուն՝ գործառնական ծախսերը գերազանցող եկամուտներով: Ներկայումս Ծրագրի շրջանակներում ուղղակիորեն վերամշակվում է քաղաքային թափոնների միայն մոտ 0,16%-ը:

2. Ծրագրի գործունեության արդյունավետության և ծախսերի հետ կապված ակնկալվում են մասշտաբի հետագա տնտեսումներ, երբ այն ընդլայնվի, քանի որ վերակազմակերպումը և նյութատեխնիկական (երթուղիներ, ժամանակացույցեր, հավաքագրման հաճախականություն և այլն) և այլ կազմակերպչական խնդիրների (աշխատանքի կազմակերպում, մասնագիտացում և այլն) ավելի մեծ մասշտաբները թույլ կտան ծրագրի ռեսուրսների ավելի արդյունավետ օգտագործում:
3. Թափոնների կառավարմամբ զբաղվող երկու մունիցիպալ ընկերությունների («Կանաչապատում եվ շրջակա միջավայրի պահպանություն» ՀՈԱԿ եվ «Կոմունալ ծառայությունների» ՀՈԱԿ) գործողությունների մանրակրկիտ ուսումնասիրություն եվ համակարգում է պահանջվում՝ վերամշակելի թափոնների եվ խառը թափոնների հավաքման համար օգտագործվող բեռնարկղերի գտնվելու վայրը, քանակը եվ տարողությունը ճշգրտելու համար: Նման վերլուծությունները պետք է շարունակաբար իրականացվեն, քանի որ թափոնների տարանջատման և վերամշակման ծրագիրը ընդլայնվում է:

Ռազմավարական նկատառումներ.

1. Ինչպես արդեն նշվեց, ներկայումս Երևանի քաղաքային թափոնների միայն մոտ 0.16%-ն է վերամշակվում Թափոնների տարանջատման և վերամշակման ծրագրի շրջանակներում: Բացի այդ, ևս որոշ թափոններ վերամշակվում են այլ կազմակերպությունների կողմից, ինչպես նաև ոչ ֆորմալ ձևով, սակայն ցանկացած նման գործողություն վերամշակման համար զգալի քանակությամբ թափոններ չի առաջացնում: Գործնական տեսանկյունից Երևանում թափոնների վերամշակման ծավալների ավելացման սահմանափակումներ չկան, բացառությամբ համապատասխան ներդրումների ֆինանսավորման և քաղաքացիներին ու տեղական բիզնեսին թափոնների տեսակավորմանը մասնակից դարձնելու ավելի մեծ հնարավորությունների և իրազեկման անհրաժեշտության:
2. Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ կա հնարավորություն վերամշակելու ամբողջ քաղաքային թափոնների 50%-ից ավելին՝ (ԵՄ ներկայիս նպատակներն են մինչև 2035 թվականը վերամշակել քաղաքային թափոնների առնվազն 65%-ը), **Ծրագրի ընդլայնումը Երեվանում եվ՝ երաշխավորված է, եվ՝ անհրաժեշտ:**
3. Այս գնահատումը սահմանափակվել է Թափոնների տարանջատման և վերամշակման ծրագրի ուղղակի գործառնական և ֆինանսական կողմերով: Այնուամենայնիվ, հաշվի առնելով խառը քաղաքային թափոնների, հատկապես ջերմոցային գազերի արտանետումների, ջրի և հողի աղտոտման հետ կապված բացասական տնտեսական, բնապահպանական և սոցիալական ծախսերը, ինչպես նաև կլիմայի փոփոխության նկատմամբ կայունության և բնական միջավայրի դեգրադացիայի կանխարգելման անհրաժեշտությունը, **Երեվանի քաղաքապետարանը պետք է մշակի եվ իրականացնի թափոնների տարանջատման եվ վերամշակման իր ծրագիրը արագորեն ընդլայնելու ակտիվ ռազմավարություն:**
4. Թափոնների տարանջատման և վերամշակման ծրագրի ընդլայնումը լայն աջակցություն կստանա և ֆինանսավորում կգրավի պետական բյուջեից, ինչպես նաև դոնորներից և միջազգային ֆինանսական հաստատություններից:

5. Հաշվի առնելով այն փաստը, որ բնակչության ընկալումները աստիճանաբար փոխվում են դեպի շրջակա միջավայրի և կլիմայի բարենպաստ վարքագիծ և քաղաքականություն՝ Թափոնների տարանջատման և վերամշակման ծրագրի ընդլայնումը ակնկալվում է, որ կստանա հանրաճանաչ սոցիալական և քաղաքական աջակցության:

Վերոնշյալ բացահայտումները և առաջարկությունները համահունչ են «Վտանգավոր թափոնների կառավարման» ծրագրի կողմից Երևանի քաղաքապետարանին 2022 թվականին ավելի վաղ տրված ներդրումային առաջարկություններին:

Հավելված

2020 և 2021 թվականների գործառնական տվյալներ (առանձին ֆայլ):